

Wpływ Europejskiej Karty Społecznej i orzecznictwa Europejskiego Komitetu Praw Społecznych na inne międzynarodowe systemy standardów prawnych

ABSTRAKT

Kwestie praw socjalnych i pracowniczych zostały w sposób niezwykle szeroki uregulowane w treści Europejskiej Karty Społecznej (EKS) i Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej (ZEKS). Wskazać tu należy na takie uprawnienia jak: prawo do pracy (art. 1) rozumiane jako prawo do możliwości skorzystania z pomocy służb pośrednictwa pracy, zakazu dyskryminacji oraz obowiązku państwa prowadzenia polityki pełnego zatrudnienia, prawo do odpowiednich warunków pracy obejmujące m.in. odpoczynek od pracy, dodatkowego wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, możliwość skorzystania z urlopu wypoczynkowego, gwarancje w zakresie norm bezpieczeństwa i higieny pracy. Europejskie Karty Społeczne gwarantują pracownikom również prawo do godziwego wynagrodzenia (art. 4) (Europejski Komitet Praw Społecznych zinterpretował to prawo jako uprawnienie do otrzymania wynagrodzenia w wysokości równej 60% przeciętnego wynagrodzenia). Europejskie Karty Społeczne szczególną ochroną otoczyły pracowników wypełniających obowiązki macierzyńskie poprzez zagwarantowanie im urlopu macierzyńskiego, ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy w okresie ciąży i urlopu macierzyńskiego, przerw w pracy przeznaczonych na karmienie czy wprowadzenie ograniczeń w zakresie pracy jakie tacy pracownicy mogą wykonywać (art. 8 Karty).¹

Bezpieczeństwo prawne to nie tylko gwarancje z zakresu indywidualnego prawa pracy, ale również ochrona uprawnień pracowników w obszarze zbiorowego prawa pracy. Zarówno EKS jak i ZEKs nakładają obowiązek zapewnienia trybu rozwiązywania sporów zbiorowych poprzez promowanie pokojowych metod ich rozstrzygnięcia jak i możliwość podjęcia strajku (art. 6 §4 Karty). Z punktu widzenia ochrony prawnej pracowników niezwykle istotne jest wprowadzenie możliwości zrzeszania się pracowników (art.5). Organizacje zrzeszające pracowników powoływane są dla ochrony ich interesów

¹ A.M. Świątkowski, Karta Praw Społecznych Rady Europy, Warszawa 2006, passim

ekonomicznych i społecznych, a tym samym w sposób znaczący zwiększają poziom ochrony osób świadczących pracę.

W Kartach znalazły się również liczne postanowienia, które tworzą gwarancje z zakresu bezpieczeństwa socjalnego osób wykonujących pracę. Przede wszystkim należy tu wskazać na art. 12 regulujący prawo do zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z §1 tego przepisu w celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do zabezpieczenia społecznego, Strony zobowiązują się ustanowić lub utrzymywać system zabezpieczenia społecznego. Warto wskazać, że dzięki szczegółowej interpretacji dokonanej przez Europejski Komitet Praw Społecznych zostały określone wymogi jakie powinny spełniać krajowy system zabezpieczenia społecznego aby można go uznać za zapewniający satysfakcjonujący poziom ochrony socjalnej.²

Warto również zwrócić uwagę, że Karty zobowiązują również do ustanowienia środków mających zapewnić pomoc społeczną i medyczną (art. 13 i 14). Wprawdzie regulacje te odnoszą się do wszystkich osób a nie tylko do pracowników, ale bardzo często to właśnie ta ostatnia grupa będzie adresatem uprawnień wynikających z tych regulacji. Do pracowników natomiast adresowane są postanowienia Kart gwarantujące prawo do poradnictwa zawodowego (art. 9) oraz do szkolenia zawodowego (art.10). Formę ochrony socjalnej stanowią również wynikająca z Art. 25 Zrewidowanej Europejskiej Karty Socjalnej regulację na wypadek upadłości pracodawcy. Zgodnie z tym przepisem w celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa pracowników do ochrony roszczeń w przypadku niewypłacalności ich pracodawcy, Strony zobowiązują się przewidzieć, że roszczenia pracowników wynikające z umów o pracę lub ze stosunków pracy będą gwarantowane przez instytucję gwarancyjną lub w drodze jakiegokolwiek innej skutecznej formy ochrony.

Należy wreszcie zwrócić na postanowienia, które łączą w sobie gwarancje prawne i socjalne. W pierwszej kolejności należy przywołać tu Art. 19 ZEKS, który odnosi się do sytuacji pracowników migrujących i ich rodzin. Postanowienie to nakłada m. in. obowiązek utrzymywania odpowiednich i bezpłatnych służby, które będą nakierowane na udzielanie pomocy pracownikom migrującym (Art. 19 §1 ZEKS), zapewnienia pracownikom migrującej, przebywającym legalnie na ich terytoriach, traktowanie nie mniej korzystne niż własnych obywateli w zakresie następujących spraw: wynagradzania oraz innych warunków zatrudnienia i pracy, członkostwa w związkach zawodowych oraz korzystania z dobrodziejstw rokowań zbiorowych jak też zakwaterowania (Art. 19 §4 ZEKS) czy wreszcie

² A.M. Świątkowski, Karta Praw Społecznych Rady Europy, Warszawa 2006, s. 376-392

wprowadzenie ułatwień dotyczących nauki języka dla pracowników) migrujących i ich rodzin (Art. 19 §11 ZEKS oraz Art. 19 §12 ZEKS).³

Tak szerokie uregulowanie praw socjalnych w Europejskich Kartach Społecznych, skutkuje sięganiem do niech przez międzynarodowe organy ochrony praw człowieka.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na odwoływanie się do Karty przez Europejski Trybunał Ochrony Praw Człowieka. Po pierwsze Europejski Trybunał Praw Człowieka traktuje Europejską Kartę Społeczną jako instrument międzynarodowy potwierdzający wnioski wyprowadzone przez niego w oparciu o treść Konwencji. Przykładem jest tutaj sprawa Trade Union in the Factory '4th November' przeciwko Macedonii⁴. Trybunał uznając zarzut niezgodności przepisów krajowych z Art. 11 Konwencji za niezasadny wprost odwołał się do oceny dokonanej przez Europejski Komitet Praw Społecznych na gruncie Art. 6 §4⁵. Argumentem potwierdzającym przyjęte przez Trybunał stanowisko było stwierdzenie przez Komitet że sytuacja w Macedonii odnośnie prawa do strajku nie pozostaje sprzeczności z postanowieniami Karty.⁶

W niektórych przypadkach Karta nie tyle stanowi potwierdzenie interpretacji dokonanej przez Trybunał co wręcz główną podstawę prawną zajętego stanowiska. Tak można rozumieć stwierdzenie zawarte w uzasadnieniu wyroku w sprawie Junta Rectora del Ertzainen Nazional Elkartasuna (Er.N.E.) przeciwko Hiszpanii.⁷ Skarżącym był związek policjantów baskijskich Junta Rectora del Ertzainen National Solidarity, który zarzucił rządowi hiszpańskiemu naruszenie Art. 11 Konwencji poprzez zakazanie im możliwości strajkowania. Trybunał przywołał stanowisku Komitetu Ministrów wyrażonych na tle Art. 5 Karty który stwierdził, że całkowity zakaz prawa do strajku dla policji nie jest sprzeczny z Kartą i powiązaniem orzecznictwem.⁸ Trybunał uznał że nie widzi podstaw by odstąpić od takiego wniosku.⁹ Można więc wysunąć tezę, że odmienna interpretacja Art. 5 Karty mogłaby skłonić Trybunał co najmniej do rozważenia zakresu prawa do strajku gwarantowanego przez postanowienia Konwencji.

³ The European Social Charter and the Employment Relation pod red. N. Bruun, K. Lörcher, I Schömann, S. Clauwaert, Haart Publishing 2017, s. 340-358

⁴ wyrok ETPCz z 8 września 2015 r. w sprawie Trade Union in the Factory '4th November' przeciwko Macedoni (nr sprawy 15557/10) ECLI:CE:ECHR:2015:0908DEC001555710

⁵ Por. szerzej S.Evju, "The right to take collective action under the European Social Charter" (2011) European Labour Law Journal 201

⁶ par. 44 wyroku ETPCz w sprawie Trade Union in the Factory '4th November' przeciwko Macedoni

⁷ wyrok ETPCz z 21 kwietnia 2015 w sprawie Junta Rectora del Ertzainen Nazional Elkartasuna (Er.N.E.) przeciwko Hiszpanii (nr 45892/09), ECLI:CE:ECHR:2015:0421JUD004589209

⁸ par. 16 wyroku ETPCz z 21 kwietnia 2015 w sprawie Junta Rectora del Ertzainen Nazional Elkartasuna (Er.N.E.) przeciwko Hiszpanii

⁹ par. 40 wyroku ETPCz z 21 kwietnia 2015 w sprawie Junta Rectora del Ertzainen Nazional Elkartasuna (Er.N.E.) przeciwko Hiszpanii

Europejski Trybunał Praw Człowieka używa również Europejskiej Karty Społecznej dla sprecyzowania sposobu wykładni postanowień Konwencji. Taki sposób interpretacji przyjął w sprawie Chitos przeciwko Grecji.¹⁰ W przedmiotowej skardze skarżący Georgios Chitos zarzucił, iż Grecja naruszyła Art. 4 §2 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka zgodnie z którym "Nikt nie może być zmuszony do świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej." Trybunał posłużył się stanowiskiem Europejskiego Komitetu Praw Społecznych. ETPCz powołał się na stanowisko Komitetu wyrażonego na gruncie Art. 1 §2 Europejskiej Karty Społecznej. Trybunał wskazał, że Komitet, badając kwestię pracy przymusowej, dokonał rozróżnienia pomiędzy sytuacją zwykłych członków sił zbrojnych a sytuacją poborowych.

Inną tendencją dostrzegalną w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest rozwijanie praw wywodzonych z Konwencji w oparciu o treść postanowień Europejskiej Karty Społecznej. W ostatnim czasie za kluczową dla tego kierunku interpretacyjnego Trybunału należy uznać wyrok w sprawie Demir i Baykara przeciwko Turcji.¹¹

Wskazać jednocześnie należy, że nie zawsze Europejski Trybunał Praw Człowieka uznaje postanowienia Karty za argument na rzecz potwierdzenia zajmowanego stanowiska. System ochrony wynikający z Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i system ochrony, którego podstawą są Europejskie Karty Społeczne wprawdzie są systemami uzupełniającymi się to jednak odrębnymi. W części orzeczeń Trybunał zaznacza tę różnicę podkreślając, że postanowienia Kart nie są dla niego wiążące. Innymi słowy Karta traktowana jest w toku procesu interpretacji jako kontrpunkt w odniesieniu do postanowień Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka.

Należy również zwrócić uwagę, że coraz częściej do konkluzji wypracowywanych przez Europejski Komitet Praw Społecznych sięga Międzynarodowa Organizacja Pracy. Odwołania do ustaleń EKPS pojawiają się w stanowiskach zajmowanych przez Komitetu Ekspertów MOP ds. Stosowania Konwencji i Zaleceń.

¹⁰ wyrok ETPCz z 4 czerwca 2015 w sprawie Chitos przeciwko Grecji (nr 51637/12), ECLI:CE:ECHR:2015:0604JUD005163712

¹¹ wyrok ETPCz z 12 listopada 2008 w sprawie Demir i Baykara przeciwko Turcji (nr 34503/97), ECLI:CE:ECHR:2008:1112JUD003450397